

RAPORT AL PREȘEDINTELUI ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE DE SOCIOLOGIE

The ISA's President
Report

IMMANUEL WALLERSTEIN

În ultimii patru ani, în colaborare cu Comitetul Executiv al Asociației Internaționale de Sociologie (AIS), ne-am concentrat atenția asupra a patru probleme organizaționale majore ale asociației noastre: dezvoltarea unei serioase dezbateri intelectuale colective; internaționalizarea sociologiei; folosirea adecvată a limbilor oficiale; participarea activă a membrilor individuali la activitatea noastră.

Permiteți-mi să trec în revistă activitatea pe care noi am desfășurat-o, ceea ce am încercat să facem și ce dificultăți am întâmpinat.

AIS ca loc de dezbateră intelectuală colectivă

Principala dificultate căreia AIS trebuie să-i facă față, ca de altfel toate asociațiile științifice internaționale, este aceea că asociația este atât de mare și reunește atât de multe și diferite grupuri de cercetători, încât aceasta le oferă prea puține ocazii de a se întâlni pentru a discuta unele cu altele. De aceea, AIS urmărește să împartă grupurile mari care participă la întâlnirile quadriennale în grupuri mai mici și mai omogene (Comitete de cercetare) care reunesc persoanele implicate în tipuri particulare de

activitate și care se presupune că împărtășesc interese comune. Acest demers este în egală măsură rezonabil și dezirabil. Dar consecința este că persoanele care participă la congresele mondiale tind să petreacă cel mai mult timp cu grupuri particulare în detrimentul autenticelor dezbateri colective. Acesta este unul dintre motivele pentru care multe persoane nu participă la congrese, considerându-le de un interes intelectual insuficient, ceea ce evident reduce mai mult șansele ca o astfel de dezbatere să aibă loc. Suntem într-un veritabil cerc vicios.

În ultimii patru ani am încercat să ieșim din acest cerc vicios prin câteva modalități. Prima a fost planificarea Programului întâlnirilor de la Montreal. Am format un Comitet de program pentru crearea unui program puternic, cu adevărat internațional, și am cerut membrilor săi să propună o temă și structuri care ar încuraja o asemenea dezbatere. Tema este deja cunoscută tuturor: "*Cunoașterea socială: moștenire, provocări, perspective*". Ea este relevantă nu numai pentru celebrarea celor 50 de ani ai AIS, ci și pentru faptul că ne aflăm în prag de secol și de mileniu. Am optat pentru această temă pentru că ridică întrebări generale asupra ansamblului activității noastre colective care nu pot fi abordate în mod inteligent decât dacă ne uităm la specializările noastre înguste pentru a ne interesa de probleme mai generale. În particular, pentru a doua și a treia sesiune prezidențială am ales două subiecte fundamentale: "*Cunoașterea socială și multiplicitatea de limbi și culturi*" și "*Vii-torul sociologic și al științelor sociale în secolul XXI*".

Pe de altă parte, Comitetul de program a însărcinat organizatorii sesiunilor prezidențiale și pe cei ai celor șase simpozioane (fiecare cu câte patru secțiuni) să facă în așa fel ca fiecare dintre ele să devină un for de dezbatere și nu doar o ocazie de a prezenta lucrări care nu au nici o legătură între ele, să încerce forme

variate de prezentare care să favorizeze schimburile intelectuale în cadrul secțiunilor. Vom vedea dacă schimbarea formei prezentării poate genera o diferență semnificativă în calitatea discuțiilor.

Am considerat, de asemenea, că o dezbatere reușită la un congres cu mii de participanți este într-adevăr posibilă dacă este pregătită în moduri variate. Au existat trei forme de pregătire. Una a fost aceea a scrisorilor prezidențiale, publicate în trei limbi oficiale care urmăreau să pună, din nou, anumite întrebări și prin aceasta să încurajeze înainte de congres reflecția asupra subiectelor propuse prin scrisori. Aceste scrisori sunt anexate raportului.

A doua formă, mai importantă, a fost organizarea așa-numitelor "Colocvii regionale", în perioada 1996-1997. Am organizat zece astfel de colocvii în diferite părți ale lumii: lumea arabă, Asia de Est, Europa Centrală și de Est, America Latină, țările rusofone, America de Nord, nordul Europei, Asia de Sud. Toate aceste colocvii, organizate în același mod, au propus discutarea temei generice a congresului privită dintr-o perspectivă regională. Organizatorilor li s-a cerut să invite câte 25 de persoane din diferite părți ale regiunii pentru a discuta cu fiecare. Pentru ca aceste discuții să nu fie prea "provinciale", AIS a invitat să participe cinci persoane din afara regiunii. Fiecare regiune a trebuit să publice un volum de lucrări selectate, cu o introducere substanțială a redactorului (redactorilor). Cele zece volume au fost disponibile pentru cumpărare din luna aprilie a acestui an la un cost minim, în special persoanelor care urmau să vină la congres. În plus, AIS s-a ocupat de un volum privind "Perspectiva feministă", care a fost de asemenea pus în vânzare. În fine, redactorii volumelor elaborate înaintea congresului s-au întâlnit în noiembrie 1997 și au discutat punctele comune și cele diferite. Întâlnirea a fost înregistrată video și casetele au fost, de asemenea, disponibile pentru cumpărare. În sfârșit, în 1998 a avut loc a

unsprezecea conferință regională în Asia de Sud.

Sperăm că mulți dintre participanții la Montreal vor fi citit aceste volume înainte de a fi venit și vor asigura un conținut intelectual substanțial discuțiilor noastre colective. Un ultim efort a fost făcut în această direcție. Șase experți din diferite părți ale lumii și cu puncte de vedere diferite au fost solicitați să prezinte un expozeu asupra temei generale a congresului. Acești oameni de știință s-au întâlnit apoi pentru a discuta propriile argumente, rescriind ulterior comunicarea. Colecția de comunicări a fost publicată într-un număr special din revista *Current Sociology* (aprilie, 1998). Din nou, sperăm că mulți dintre participanții la congres vor fi citit comunicările înainte de a fi venit.

Toate aceste pregătiri vor fi poate încă insuficiente. Restul depinde de chiar participanții la congres. Dar, cel puțin, putem să spunem că am făcut eforturi de a încuraja o serioasă dezbateră colectivă.

Cred că, în următorii patru ani, AIS va trebui să aibă ca prioritate căutarea mai multor modalități de a încuraja dezbateră colectivă, gândirea de noi formule pentru colocvii, organizarea diferită a timpului la congresele internaționale sau, poate, chiar o a treia modalitate de funcționare.

Internaționalizarea sociologiei

Ideea însăși a unei asociații internaționale presupune ca ea să fie într-adevăr internațională. Știm că AIS a avut dificultăți încă de la apariția sa în a atinge acest obiectiv. Este vorba de o bătălie neîntreruptă. În primul rând, suportul economic al structurilor universitare din diferite părți ale lumii favorizează în mod considerabil țările cele mai bogate. După momentul fondării, oamenii de știință din America de Nord,

și mai târziu cei din Europa de Vest și din Japonia, au beneficiat de un suport financiar mai puternic decât al oricăror alți oameni de știință, fiind posibilă o mai ușoară implicare în cercetări și scrieri științifice. De asemenea, întotdeauna le-a fost mai ușor să participe la întâlniri internaționale. Chiar dacă situația în 1998 este, fără îndoială, cu mult mai bună decât în 1948, breșa care separă câteva țări favorizate de altele este încă enormă.

Aceasta nu este totul. Diferențele în suport economic au consecințe care adâncesc această breșă. Procentajul populației implicate în activitatea științifică este departe de a fi același de la o țară la alta. Sunt nu numai mai puține resurse pentru cercetători, dar și mai puțini cercetători. Mai mult decât atât, există consecințe culturale. Oamenii de știință din câteva țări favorizate scriu mai mult și studiile lor au o circulație mai largă. Ei primesc pe această bază un fel de "rează", sub forma unei mari reputații și unei mai largi acceptări a punctelor lor de vedere. Aceasta face și mai dificil ca cercetătorii din țările mai puțin bogate să-și facă vocea auzită. Inechitățile sunt reproduse și în interiorul țărilor bogate, unde femeile și minoritățile au suferit de-a lungul istoriei același tip de dezavantaje.

Ce poate face AIS în această direcție? Sincer vorbind, nu mult. Noi am încercat să ajutăm prin câteva modalități, modeste însă. Am revizuit sistemul de taxe pentru membrii individuali și pentru înscrierea la congres, astfel că acum sunt trei niveluri, unul fiind reprezentat de un cost foarte scăzut pentru persoanele provenite din țări cu un PIB mai mic de 2 000 \$ pe locuitor. Am folosit o clasificare bazată pe statistici ale Statelor Unite, clasificare ce poate fi adusă la zi la fiecare patru ani. De aceea, sperăm că va fi posibil mai ușor din punct de vedere financiar pentru oamenii de știință din țările mai puțin înzestrate să fie activi în AIS. De asemenea, avem un program de subvenții de participare la

congres prin care dorim să-i susținem pe participanții din aceste țări. Limitele acestui ajutor sunt însă date de limitele fondurilor AIS, și asociația este destul de săracă. Nu este niciodată de ajuns.

Am însărcinat Comitetul de program să aibă grijă ca reprezentanții țărilor defavorizate să nu fie uitați în selecția invitațiilor și să se acorde o atenție specială participării femeilor. N-am intenționat, bineînțeles, ca aceste considerații să intre în contradicție cu celălalt obiectiv pe care ni l-am propus, acela privind calitatea înaltă a dezbaterilor în sesiunile prezidențiale și în simpozioane, pe care noi le-am dorit foarte productive. Credem că cele două obiective pot fi atinse împreună fără ca unul să-l excludă pe celălalt.

Membrii Comitetului de nominalizare au avut de reflectat la necesitatea de a întări caracterul internațional al AIS. Din nou, a fost important de a nominaliza persoane foarte competente, dar am fost convinși că limitele competenței nu sunt de ordin geografic sau legate de sex. Consiliul de cercetare a încurajat Comitetele de cercetare să se ocupe de această problemă. În ansamblu, rezultatele sunt pozitive, chiar dacă ele, uneori, s-au manifestat lent. Eu cred că cea mai importantă concluzie este că internaționalizarea sociologiei nu se produce spontan sau, cel puțin, într-un ritm suficient de rapid. Ca organizație, noi trebuie să mai lucrăm în acest sens. Mult timp va mai trece încă, înainte ca aceasta să se producă automat și să poată fi ignorată din punct de vedere organizațional.

Cred că internaționalizarea sociologiei nu constituie doar o necesitate organizațională sau politică, ci un element fundamental pentru a ameliora capacitatea noastră colectivă de a dobândi cunoașterea socială. Dacă AIS nu este capabilă să atingă acest obiectiv ea nu are nici o rațiune de a exista.

Folosirea adecvată a limbilor oficiale

AIS are trei limbi oficiale. Reglementările noastre prevăd acest lucru. Dar ce înseamnă, de fapt? Este clar că pentru numeroase persoane reprezintă doar un gest simbolic și, în practică, ele gândesc că noi nu trebuie să utilizăm decât limba engleză. Un al doilea grup de persoane, opus primului, solicită în mod curent o utilizare crescândă a francezei și spaniolei în cadrul organizației noastre. Există un al treilea grup care ar dori să adauge și alte limbi oficiale, utilizate fie ca a patra limbă, fie ca limbă de substituție pentru franceză sau spaniolă. Este foarte clar că în asociația noastră există câteva subiecte care provoacă o dezbateră mai pasionată, chiar feroce (unii ar putea zice, irațională).

În timpul acestor ultimi patru ani, am încercat să abordăm problema de o manieră mai calmă, mai imparțială. Am avut șansa de a beneficia de unele fonduri neașteptate, oferite de diferite agenții franceze în perioada 1992-1994, și le-am putut convinge să folosim aceste fonduri pentru a deschide un Birou Internațional de Sociologie, o instituție temporară care să facă studii asupra consecințelor multiplicității limbilor și culturilor în practica științelor sociale.

Un raport al președintelui acestui birou, Alain Touraine, care explică în detaliu activitatea efectuată, a fost publicat separat și va fi distribuit participanților la Congresul de la Montreal. Membrii acestui birou nu au rezolvat toate problemele, dar au adus o serie de sugestii practice care, după părerea lor, vor contribui la realizarea unui progres în utilizarea adecvată a limbilor oficiale. Ei au definit un ansamblu de politici care vor maximiza pe plan intelectual beneficiile utilizării mai multor limbi (mai mult decât a uneia singure), minimalizând în același timp pierderile implicate în plan organizațional. Veți citi

recomandările lor în raportul biroului. Mai mult, i-am cerut președintelui Alain Touraine să organizeze a doua ședință prezidențială pe această temă și să invite persoanele care au participat la două întâlniri organizate de birou, pentru a pregăti o masă rotundă cu scopul de a discuta această chestiune din nou, în prezența tuturor.

Poziția mea personală este clară. Utilizarea mai multor limbi, cu toate că antrenează constrângeri administrative, este intelectualmente esențială pentru viitorul științific al științelor sociale. Pe baza experienței eu cred că, deși engleza este într-un sens limba viitorului, într-un alt sens folosirea mai multor limbi are viitorul său. Este adevărat că, după anii '70, peste tot în lume engleza a devenit a doua limbă utilizată de către cercetători. În consecință, astăzi aproape toți cei care au mai puțin de 40 de ani pot citi în engleză și mulți o pot vorbi. Pe plan administrativ devine, deci, ușor de a ține întâlniri internaționale numai în engleză.

Această situație este în special avantajoasă pentru cei a căror limbă maternă este engleza și pentru cei a căror limbă științifică este engleza (ex.: un cercetător indian a cărui limbă obișnuită nu este engleza dar care a făcut studii avansate în engleză). Estimez că cele două grupuri luate împreună reprezintă astăzi între 50-60% din ansamblul cercetătorilor la nivel mondial. În același timp este adevărat că expansiunea continuă a universităților în lume va diminua ca proporție grupul vorbitorilor nativi de engleză (un bun indicator al acestei tendințe este faptul că procentajul de utilizare a altor limbi decât engleza pe internet a crescut în ultimii ani). Prevăd că procentajul autorilor care scriu în limba engleză va scădea în următorii 25 de ani, pentru a se stabiliza apoi la peste 40%.

Problema căreia noi trebuie să-i facem față este că cealaltă jumătate a cercetătorilor de la nivel mondial poate foarte bine citi, înțelege și chiar vorbi engleza, dar utilizează alte limbi pentru a scrie. Este un serios dezavantaj pentru

cercetătorii care nu pot să citească textele colegilor lor pentru că, în fapt, foarte puține dintre ele sunt, sau vor fi într-o zi, traduse. Evident, autorii anglofoni sunt cei mai atinși de această problemă, pentru că există puține șanse pentru ca ei să învețe să citească în alte limbi. Chiar dacă nici unul dintre noi nu poate citi în orice limbă, este totuși fezabil ca un cercetător serios să învețe 3-5-7 limbi în mod suficient pentru a putea citi. Este cert că AIS trebuie să-și propună să încurajeze o astfel de inițiativă. O modalitate de încurajare este crearea de norme. După mine, faptul că AIS are trei limbi oficiale reprezintă înaintea de toate formularea unei norme, afirmarea că cercetătorii trebuie cel puțin să fie capabili de a citi în aceste limbi. Este cu mult mai puțin important ca noi să le putem vorbi, fără a neglija faptul că vorbind (și auzindu-i pe alții vorbind la întâlnirile științifice) se întărește norma importanței de a citi în aceste limbi.

Ce limbi trebuie să alegem în această situație? Aici trebuie procedat lent și în concordanță cu schimbările demografice ale scrierii în lumea științelor sociale la nivel mondial. Este cert că există o literatură considerabilă în franceză și spaniolă. Dar este același caz în ceea ce privește germana. Această limbă a fost eliminată de pe listele limbilor utilizate de către cercetători în 1945 din rațiuni geopolitice. Dar lumea a evoluat. Marea cantitate de scrieri produse în prezent în germană, fără a vorbi de cele din perioada dintre anii 1750-1945, este semnul că a venit acum timpul de a include din nou germana în familia limbilor oficiale. Se vor face cereri și pentru alte limbi? Poate, în viitor. Așa cum deja am afirmat, totul depinde de tendințele demografice ale scrierilor științifice. Este posibil ca noi să adoptăm alte limbi oficiale în viitor.

În condițiile prezente eu propun un amendament la reglementările noastre, pentru ca limba germană să devină o limbă oficială a AIS în anul 2002.

Administrarea și participarea individuală

AIS este diferită, poate chiar unică printre asociațiile savante internaționale pentru că ea cuprinde două categorii de membri: individuali și colectivi. Acest fapt este o mare forță pentru noi, dar situația pune o problemă importantă în ceea ce privește rolul membrilor individuali în administrarea asociației noastre. Istoric vorbind, reprezentanții asociațiilor naționale au fost cei care au ales corpul de conducere. În decursul anilor, modificările au permis ca acest rol să fie împărțit cu reprezentanții Comitetelor de cercetare. Avem acum o structură prin care Comitetul nostru executiv este ales de către un Colegiu electoral compus din 100 de persoane împărțite în mod egal între asociațiile naționale și Comitetele de cercetare. Mai mult decât atât, se solicită ca în afară de președinte și cei patru vicepreședinți, ceilalți membri ai Comitetului executiv să fie aleși în număr egal de către Consiliul asociațiilor naționale și Consiliul de cercetare. Numai membrii individuali nu participă la alegeri. În mod ipotetic, o alternativă ar fi de a organiza un vot prin curier pentru toți membrii individuali, o practică utilizată de un anumit număr de asociații naționale pentru a-și alege reprezentanții lor.

Cei care preferă structura Colegiului electoral susțin că este foarte important de a păstra un echilibru între efectivele ce reprezintă regiunile geografice și efectivele ce reprezintă diferite interese științifice, iar sistemul actual maximizează probabilitățile în acest sens. Se afirmă, de asemenea, că va fi dificil pentru ansamblul membrilor de a avea cunoștințe care le-ar permite să facă o alegere judicioasă între un număr atât de mare de nominalizări. În fine, trebuie remarcat că membrii individuali nu sunt repartizați în mod egal în lume, și că, după cum s-a menționat în secțiunea asupra internaționalizării sociolo-

gici, ei vin mai ales din America de Nord, din vestul Europei și din Japonia. În consecință, un Comitet executiv ales de către membri individuali riscă să nu aibă un caracter suficient de internaționalizat. Toate aceste argumente sunt foarte convingătoare.

Pe de altă parte, cei care doresc o alegere făcută de membri individuali susțin că în plan organizațional nici un alt sistem nu este democratic. Ei afirmă, de asemenea, că noi descurajăm înscrierea noilor membri, pentru că numeroase persoane consideră adeziunea la asociația noastră ca pe o chestiune în care plătesc mulți bani dar primesc prea puțin în schimb. De aceea, ar fi foarte important pentru aceste persoane să aibă un rol de jucat în alegerile conducătorilor organizației. În fine, ei afirmă că un Colegiu electoral favorizează inițiativa, care poate nu sunt toți persoanele cele mai apte intelectual de a fi alese. Aceste argumente sunt, de asemenea, foarte persuasive.

Membrii Comitetului executiv au dezbătut această problemă, dar nici o soluție n-a întrunit asentimentul unei majorități. Eu voi face o propunere. Este adevărat că, în fața unei lungi liste de nominalizări, numeroși membri individuali (poate cea mai mare parte) nu ar putea avea cunoștințele necesare pentru a face o alegere judicioasă. De asemenea, listele membrilor individuali ai AIS sunt geografic disproporționate. Se poate spera însă că în urma unei revizuirii a structurii costurilor, această problemă să se resoarbă în viitor. Pe de altă parte, mulți membri individuali se plâng că sunt ignorați. Astfel adesea comitetul nostru executiv este lipsit de legitimitate în ochii membrilor individuali. În fine, mi se pare foarte important ca președintele AIS să fie cineva care-și impună stima pe plan mondial prin erudiția și rolul său de lider. Trebuie deci să fie cineva agreat de majoritatea membrilor individuali.

De ce nu se taie "plăcinta" în două? Să continuăm să utilizăm sistemul

Colegiului electoral pentru alegerea vicepreședinților (cărora le sunt atribuite sarcini tehnice precise) și pentru cei șaisprezece membri ai Comitetului executiv, dar, odată candidații aleși prin Comitetul de nominalizare, alegerea președintelui să se facă prin vot expedit prin curier înaintea congresului quadrienal, la care să se anunțe, ulterior, rezultatul. Mi se pare că această manieră de a proceda ar asigura președintelui un suport al ansamblului membri-

lor și ar permite, de asemenea, ca vicepreședinții să fie aleși cu atenție în funcție de capacitatea lor de a îndeplini sarcinile tehnice. Comitetul executiv ar reprezenta astfel în mod adecvat cele două grupuri colective: Asociațiile naționale și Comitetele de cercetare.

Propun un amendament reglementărilor noastre, care va permite o astfel de alegere directă a președintelui pentru congresul din anul 2002.

Traducere: Prep. univ. Mihaela Vlăduț